

РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ КРИЗИ

REFORMATION OF UKRAINIAN ECONOMICS IN CONDITIONS OF CRISIS

УДК 338 (477)

Підгірна В.Н.

к.е.н., асистент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Чубрей О.С.

к.і.н., доцент, доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті проведено історико-ретроспективний аналіз сутності категорії «криза», досліджено антикризові концепції провідних науковців. Розкрито основні макроекономічні диспропорції, притаманні Україні, вмотивовано, що досягти відносної макроекономічної рівноваги і конкурентоспроможного розвитку в нашій країні можливо лише за умови об'єднання зусиль влади, громади, бізнесу. На думку авторів, першочерговими завданнями влади та бізнесу з подолання наслідків соціально-економічної кризи в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду мають бути інвестиційна стабільність, зміцнення національної грошової одиниці, врівноваження платіжного балансу, зменшення боргових зобов'язань, поліпшення суспільного добробуту. Для цього необхідно провести низку ключових трансформацій у сферах економіки: державного регулювання, адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, енергетичного сектору.

Ключові слова: криза, державне регулювання, добробут, зайнятість, економічне зростання, заробітна плата.

В статті проведено історико-ретроспективний аналіз сутності категорії «кри-

зис», досліджені антикризові концепції вчених. Раскрыты основные макроэкономические диспропорции, присущие Украине, мотивировано, что достичь относительного макроэкономического равновесия и конкурентоспособного развития в нашей стране возможно лишь при условии объединения усилий власти, общины, бизнеса. По мнению авторов, первоочередными задачами власти и бизнеса по преодолению последствий социально-экономического кризиса в Украине с учетом зарубежного опыта должны быть инвестиционная стабильность, укрепление национальной денежной единицы, уравнивание платежного баланса, уменьшение долговых обязательств, улучшение общественного благосостояния. Для этого необходимо провести ряд ключевых трансформаций в сферах экономики: государственного регулирования, административно-территориального устройства, местного самоуправления, здравоохранения, образования, социального обеспечения, энергетического сектора.

Ключевые слова: кризис, государственное регулирование, благосостояние, занятость, экономический рост, заработная плата.

The article deals with actual problems of Ukrainian challenges and obstacles in the country's way to transformational changes. It has been demonstrated that the regulation measures conducted by the state to help meet the crisis would not lead to increase of unemployment. The components of top-priority crisis-meeting actions have been suggested with simultaneous emphasis on major anti-crisis measures to stabilize the financial-banking sector and develop the domestic market. The world practice proves that the purely pragmatic approach to economic development would provide for insignificant rates of growth but will not solve fundamental problems of the society, and would inevitably result in shocks, growth of extremism, crises and social woes. The world crisis of 2007 that hurt financial systems of the majority of states could not but hook Ukraine, too. No universal "recipe" of managing the fallout has been found in the works by honorable economists of the past, nor was it presented by modern scientists and practitioners. This is why, guided by postulates of leading economists of different schools and epochs, we see the timeliness of the present study in the effort of interpretation of the basic components of our reforms to help the economics of this country overcome the fallout from the crisis. The program of the state and business' top-priority measures to help overcome the fallout of the social-economic crisis in Ukraine should include as follows: 1) Investment stability. 2) Strengthening of national currency. 3) Stabilization of foreign balance. 4) Reduction of debt obligations. 5) Social improvement. Ukraine stays to be the only European country lost in the inter-crisis space. In the context of administrative reform, the state should elaborate it and suggest to its citizens, and, in the first turn, its economic subjects, those property rights, authority functions, infrastructure, tax laws that would encourage people to initiate new ideas and transform them into beneficial business models on a practical level. And this is only a logical way to raise the population's of the country wellbeing and find the way out of our critical situation. This is why the change of economic model in Ukraine would imply a number of key transformations in state regulation, administrative-territorial system, local self-government, public health, education, social maintenance, power-generating sector, all these requiring coordination between different state subjects and regulators; immediate and categorical reduction of state debt; balance of state and local budgets; equalization of motivations, etc.

Key words: crisis, state regulation, Keynesianism, employment, economic growth, wages.

Постановка проблеми. Світовий досвід показує, що суто прагматичний підхід до економічного розвитку хоча й забезпечує незначні темпи зростання, проте не вирішує багатьох фундаментальних проблем суспільства, що спричиняє потрясіння та наростання екстремізму, кризи та соціальні негаразди. Фінансова криза, що розпочалася у 2007 р., вдаривши по фінансовій системі більшості країн, не обійшла стороною й Україну. Універсального рецепту, як подолати її наслідки, не винайшли ні найповажніші економісти минулого, ні сучасності. Проте порозмірковувати над базовими складниками реформ, а що саме можна зробити для економіки нашої держави, щоб швидше подолати наслідки кризи, використовуючи постулати провідних діячів різ-

них часів, необхідно, що й зумовлює актуальність вибраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених проводили дослідження причин та наслідків економічних криз, зокрема: Дж.М. Кейнс, Й. Шумпетер, М. Кондратьєв, М. Туган-Барановський, С. Кузнець та ін., які розглядали кризи як обов'язковий елемент економічних циклів [1–5]. Також дослідженням сутності криз та способів їх запобігання займалися Дж. Штігліц, П. Кругман, Е. Прескот, Дж. Тобін, Ф. Кідланд. Наприклад, К. Маркс уважав, що на макрорівні кризи найчастіше виникають унаслідок розриву між виробництвом і споживанням товарів [6]. Серед представників вітчизняної школи можна виокремити Є. Перепьолкіна, Л. Дмитриченко, В. Геєця,

В. Василенка, які займалися проблемою виникнення економічних криз. На жаль, у сучасних умовах ще не сформовано єдиної концепції розуміння та методологічного дослідження кризових явищ, не існує єдиної думки щодо пропозицій, із чого варто почати, щоб подолати наслідки кризи у стислі терміни.

Дослідження на тему криз дуже популярні як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних науковців, але їхні позиції суттєво різняться. Іноземні вчені досліджують кризи як звичне і неминуче явище ринкової економіки, до якого потрібно готуватися для того, щоб нівелювати його негативний вплив. На противагу їм радянські дослідники вважали, що виникнення криз характерне лише для капіталістичної системи, а при соціалізмі криз немає, а є лише «труднощі розвитку». За радянських часів поняття «криза» було радше ідеологічним, аніж реальним чинником розроблення економічної політики. Проблеми, які виникали на державних підприємства Радянського Союзу, вирішували винятково вищі державно-партійні органи. Сучасні визначення вітчизняних науковців щодо трактування поняття «криза» вже наближені до закордонних поглядів і більше відповідають дійсності. У зв'язку із цим сьогодні напрацьована велика кількість визначень поняття «криза», які вражають різноманітністю поглядів і трактувань.

Постановка завдання. Метою статті є визначення, як в умовах системної структурної фінансово-економічної кризи змінюється роль державного регулювання й як на цій основі можна вибудувати економічну модель розвитку України, використовуючи базові постулати лідерів свого часу та провідних економістів сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теорія криз, включаючи визначення сутності поняття «економічна криза», з'ясування причин їх виникнення, обґрунтування характерних спільних рис та особливостей, має давнє історичне коріння. Ще наприкінці XIX – на початку XX ст. класики економічної науки К. Маркс і Ф. Енгельс на основі аналізу капіталістичної економічної системи й дослідження розбалансованості і неузгодженості ринкових відносин побудували теорію порушеної рівноваги на ринку.

В.І. Ленін як наступник марксистської теорії визначав економічні кризи як «фази капіталістичного циклу, під час яких відбувається насильницьке відновлення порушених у ході розвитку капіталістичної економіки основних пропорцій відтворення» [6]. Наш видатний співвітчизник М.І. Туган-Барановський теж вважав, що криза відбувається саме через те, що «розподіл виробництва стає непропорційним» і оскільки «виробники засобів виробництва не можуть вилучити капітал зі своїх підприємств, і до того ж сама громіздкість цього капіталу у вигляді будівель, машин тощо

вимагає продовження виробництва ... то перевиробництво засобів виробництва стає неминучим» [4]. Незважаючи на тривалий історичний період досліджень, сучасна економічна думка не відрізняється єдиним підходом до визначення сутності категорії «криза».

Поняття «криза» (від грецького *krisis* – поворотний пункт, рішення) – це різке порушення існуючої економічної рівноваги внаслідок диспропорцій у процесі відтворення, що має висхідний характер [1]. Згідно з Тлумачним словником сучасної української мови, «криза – різка зміна звичайного стану речей, злам, загострення становища. В економіці капіталістичного суспільства – періодичне перевиробництво товарів, що призводить до різкого загострення всіх суперечностей економіки країни: до скорочення виробництва, розладу кредитних і грошових відносин, банкрутства фірм, масового безробіття і зuboжіння трудящих мас» [2].

Нобелівський лауреат П. Кругман у книзі «Выход из кризиса есть!» зазначив, «криза – це результат знесилоного (неплатоспроможного) попиту» [11]. Точніше, криза (від грец. *krisis* – вихід, закінчення, суд і вище справедливе покарання) – це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі, що загрожує її життєстійкості в навколишньому середовищі. Як наслідок, стабільний стан і криза виступають постійними антагоністами в розвитку будь-якої системи, при цьому очисна сила кризи потрібна системі не менше, ніж стабільне існування. Ці дві сторони (криза і стабільність) не можуть існувати одне без одного, це свого роду закон єдності й боротьби протилежностей (оскільки без боротьби немає й розвитку).

Систематизувавши теоретичний та практичний базис, виділено причини формування економічних криз, серед яких основними є ті, що:

- пов'язані з дією об'єктивних чинників (причинами економічного циклу є необхідність у періодичному оновленні спожитих чинників виробництва);
- пов'язані з дією суб'єктивних чинників (причинами економічного циклу є помилки та недоліки в системі управління економічними процесами);
- пов'язані з дією природно-кліматичних та екологічних чинників (причинами економічного циклу є несприятливі кліматичні явища, стихійні лиха тощо).

Цікаво відзначити, що в різні історичні відрізки часу багато науковців, політичних і громадських діячів замислювалися над причинами виникнення криз і заходами щодо їх запобігання. Із цього приводу аналіз праць провідних діячів у відповідальні відрізки часу став поштовхом до встановлення причинно-наслідкового зв'язку у складній системі «людина – природа – економіка – суспільство – цивілізація».

Так, наприкінці XVIII ст. з поширенням у Європі капіталістичних відносин склалися сприятливі

умови для економічних бумів. У провідних країнах Західної Європи і США розгорнулася промислова революція, для поширення якої існувала низка передумов. По-перше, було зроблено важливі технічні винаходи. По-друге, поступово сформувався клас капіталістів і найманих працівників. По-третє, на продукцію сформувався значний інвестиційний і споживчий попит, що відкривало значні перспективи для розвитку текстильної, металургійної, машинобудівної, поліграфічної та інших галузей промисловості. Безпосереднім наслідком економічних бумів стали економічні кризи, які на початку були кризами перевиробництва. Оскільки наприкінці XVIII ст. світовим індустріальним центром поступово стала Англія, то перші економічні кризи виникли саме у цій країні.

Однією з найбільших за наслідками впливу для цілого світу стала Велика депресія 1929–1933 р., що вимагала перегляду теоретичних основ економічної науки, що й простимулювало Дж. Кейнса опублікувати в 1936 р. свою основну працю «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» [1]. Автором блискуче було розвинуто та успішно узагальнено досвід подолання Великої депресії в Америці, а також показано власну практику боротьби з кризовими явищами. Він переконливо показав, що система ринкових економічних відносин зовсім не є саморегулюючою і для забезпечення ефективної зайнятості та економічного зростання необхідні своєчасні та збалансовані дії держави, спрямовані на інвестиційне стимулювання економіки.

Упроваджувати базові принципи системи Кейнса взявся президент США Ф. Рузвельт у своїй програмі «Новий курс». Результатів не довелося довго чекати. Протягом першого терміну свого президентства Ф. Рузвельт підвищив частку одержавлення ВВП, посилив регулюючу роль держави в економіці, збільшив податки для великих підприємств та бюджетні витрати, що призвело до скорочення безробіття та похвалення економіки.

Із часом ідеї Дж.М. Кейнса доповнювалися й трансформувалися. Так, класичними неоконсервативними взірцями подолання наслідків серії економічних рецесій у 80-х роках стали «тетчеризм» у Великій Британії та «рейганоміка» у США [1]. У цих країнах відбувся перехід до нової економічної політики, у центрі якої опинилися фінансова стабілізація і боротьба з інфляцією.

Економічні кризи є надзвичайно складним явищем, тому причини їх виникнення мають різні аспекти. У кожній країні вони мають свої специфічні ознаки. Так, на початковому етапі кризи з кінця 2007 р. як Європа, так і Америка поринули в депресію, яка супроводжувалася значним ростом безробіття. Кожна зі сторін вибрала власний шлях виходу із ситуації, яка склалася. Результати були вражаючими: Америка за півтора роки зуміла

наростити обсяги промислового виробництва та збільшити кількість робочих місць. Своєю чергою, в Європі ситуація погіршилася. Чим же були зумовлені ці зміни? Що ж викликало таке розходження? Уряди Європи та Америки для подолання наслідків кризи взялися проваджувати механізм «строгої економіки», який передбачав жорстку економію та зменшення витрат бюджету.

Відмінність, у контексті впровадження, полягала у затвердженні статей витрат, які підпадають під зменшення або скорочення. Так, влада Європи закликала збільшувати податки, відмінити низку пільг для соціально незахищених верств населення навіть в умовах масового безробіття, надавати кредити під значні відсотки. У результаті європейські країни отримали перевагу в контексті політичної боротьби, але програли соціально-економічну. Це призвело до того, що такі країни, як Греція та Португалія ще більше були загнані у боргову кабалу [8].

У чому ж шукати прогалину? Відповідь проста. Сьогодні у боротьбі із сучасною економічною кризою в Європі багато урядів покладаються не на рекомендації Дж.М. Кейнса, П. Кругмана, а на рецепти МВФ, скорочуючи державні витрати та інвестиційні програми, знижують тим самим попит і заганяють економіку в рецесію [1].

Необхідність підтримки та розвитку системи ефективної зайнятості як інструменту макроекономічної політики та найважливішого складника регулюючої стратегії держави обґрунтовували у своїх працях Дж.М. Кейнс, П. Кругман, Ф. Рузвельд, Р. Рейган. Як показує практика, безробіття не тільки негативно впливає на економіку, стримуючи її зростання, а й деморалізує людей. Цієї ж точки зору дотримуються В. Геєць, А. Гриценко, відзначаючи, що в Україні, на жаль, проблемі безробіття не приділяється належної уваги [9].

Програма першочергових завдань влади та бізнесу з подолання наслідків соціально-економічної кризи в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду має включати:

1. Інвестиційну стабільність. Світова спільнота вкотре обґрунтовує вагомість інвестицій для забезпечення економічної міцності країни. Ті країни, яким удається підтримувати інвестиційну привабливість і не допускати інвестиційного обвалу в період глобальної кризи, досягають значно кращих результатів у посткризовому відновленні, адже чим менші втрати країн в інвестиційних обсягах, тим меншими будуть втрати як в економічній динаміці загалом, так і в доступі приватного сектору до фінансових ресурсів.

2. Зміцнення національної грошової одиниці. Поширення кризових процесів в Україні як у 2008–2009 рр., так і в 2013–2015 рр. призвело до значного знецінення вартості національної валюти. виправити ситуацію не вдалося навіть

через низку валютних інтервенцій, що вливались в економіку країни протягом трьох років. Дещо ситуація стабілізувалася у 2017 р. Необхідною умовою для реалізації головної функції НБУ – «забезпечення стабільності національної грошової одиниці» – є проведення ефективної монетарної політики для досягнення стабільності фінансово-кредитної сфери: вибір форм валютно-курсової політики, підтримання відповідного рівня цін та темпу інфляції, збільшення золотовалютних резервів країни. Для цього має бути сформовано сприятливе інвестиційне поле.

3. Урівноваження платіжного балансу. Спочатку «відпускання» курсу гривні виглядало як спроба поліпшити платіжний баланс країни. І дійсно, за розрахунками НБУ, дефіцит поточного рахунку в 2014 р. скоротився до 5,3 млрд. дол. США, або на 4,0% від ВВП (порівняно з 16,5 млрд. дол. США, або 8,7% від ВВП, у 2013 р.), що є класичним проявом умови Маршала-Лернера (зниження вартості національної валюти призводить до поліпшення торгового балансу). Даний ефект міг бути ще більшим, але попит на енергоносії (газ, нафта), матеріали і товари, що не виробляються в Україні (сухофрукти, горіхи, комплектуючі тощо), є нееластичним, тому вважатимемо, що імпорт знизився на потенційно можливий рівень.

Водночас дефіцит рахунку капіталу та фінансових операцій у 2018 р. становив 8,5 млрд. дол. США. Якщо поліпшення торговельного сальдо пов'язане зі зниженням економічної активності та зменшенням купівельної спроможності домогосподарств, що зумовили значно вищі темпи падіння імпорту порівняно з експортом, то формування дефіциту рахунку капіталу та фінансових операцій було зумовлене погіршенням інвестиційного клімату внаслідок ведення бойових дій на сході країни та зниження рівня залучення приватним сектором як інвестиційних, так і кредитних ресурсів для рефінансування поточних виплат за попередніми позиками.

4. Зменшення боргових зобов'язань. Зовнішньоекономічні складнощі посилюються тим, що в

Україні останніми роками стрімко зростає зовнішній борг – як державний, так і приватний. Особливо цікаво спостерігати за динамікою співвідношення зовнішнього боргу. За 2007–2017 рр., тобто за останні десять років, цей показник зріс із 8,7% до 46,9%. Особливо інтенсивно це відбувалося у 2014–2016 рр.

За цим показником варто пильно стежити, оскільки він загрожує нашому економічному розвитку як країни з недостатньо конкурентоздатною економікою. Заборгованість сильної економіки, наприклад США чи Японії, і економіки слабкої, як Україна, є відмінними явищами за своїми наслідками.

Сильні країни можуть позичати, оскільки їхні конкурентоздатні економіки завжди генеруватимуть достатні кошти для розрахунків. Однак слабкі повинні бути значно обережнішими, бо над ними висить загроза неспроможності розрахунків через експортну вразливість чи слабкість, а отже, і дефолту чи диктату кредиторів, тенденції змін відображено в табл. 1.

Головними чинниками збільшення обсягів зовнішніх зобов'язань стали необхідність планового погашення кредитів МВФ та збільшення обсягів накопиченої кредиторської заборгованості реального сектору. Утримання зовнішнього боргу неможливе без достатньої кількості золотовалютних резервів. Проте з 2008 р. спостерігається скорочення золотовалютних резервів на тлі зростаючої зовнішньої заборгованості.

Отже, начебто тиха і непомітна зовнішня заборгованість поступово перетворюється на дракона, що висмоктує критично важливий фінансовий ресурс, блокуючи економічний розвиток і беручи у полон енергію майбутніх поколінь. Єдиний шлях виходу із ситуації, в якій опинилися, – поповнення золотовалютних резервів країни.

5. Поліпшення суспільного добробуту. Розгортання кризових проявів має беззаперечний негативний вплив на добробут. Зокрема, фактично відбувалася «консервація» рівня реальних зарплат. Зважаючи на досить усталену динаміку реального сектору економіки, хотілося б звернути

Таблиця 1

Зовнішній борг до обсягів експорту та ВВП і динаміка обмінного курсу гривні щодо долара США

Роки	Зовнішній борг/експорт, %	Зовнішній борг/ВВП, %	Грн. за 100 дол. США на кінець періоду
2010	178,8	86,1	796,17
2011	150,9	77,2	798,98
2012	155,6	76,4	799,30
2013	173,9	79,9	799,30
2014	193	96,5	1576,86
2015	248,1	131,2	2400,07
2016	247,0	121,1	2719,08
2017	214,3	106,4	2806,72
2018	194,0	87,9	2768,83

Джерело: складено авторами на основі [10; 11]

увагу наших урядовців на проблему зайнятості, яку не вирішити шляхом скорочення державних витрат. На підтвердження, Кругманівські рецепти щодо виходу з кризи засновані на кейнсіанських уявленнях, про те, що держава повинна економити, проте які б механізми не використовувалися, варто лише пам'ятати, щоб впроваджувана політика «не руйнувала ринок праці» економією витрат [7].

Висновки з проведеного дослідження.

Україна – єдина серед європейських країн, яка застрягла у міжкризовому просторі. Нинішня вкрай слабка економічна динаміка України в умовах триваючої військової агресії, поглиблення і розширення негативних тенденцій в економіці, низького рівня довіри до системи державного управління, високої корупції, слабкої фінансової дисципліни, незадовільної інвестиційної привабливості та надмірного боргового навантаження вказує на утримання «переддефолтних» ризиків для України і втрату країною достойного місця у світовій економіці.

Крім того, в Україні донині не створено базис стійкого економічного відновлення, а отже, відбувається консервація як виробничого сектору, так і рівня добробуту населення, що, своєю чергою, обмежуюче впливає на сукупний попит, пригнічує підприємницьке середовище.

Зміна економічної моделі в Україні передбачає проведення низки ключових трансформацій у сферах економіки: державного регулювання, адміністративно-територіального устрою, місцевого самоврядування, охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, енергетичного сектору, що потребуватиме координації дій різних урядових суб'єктів, а також регуляторів, негайного й рішучого скорочення державного боргу, збалансування державного і місцевих бюджетів, вирівнювання стимулів тощо. Таким чином, держава в контексті адміністративної реформи повинна розробити й запропонувати громадянам, передусім економічним суб'єктам, такі права власності, функції органів влади, інфраструктуру, податкові закони, які б заохочували людей ініціювати нові ідеї й перетворювати їх на вигідні ділові моделі на практичному рівні. Це й є логічний шлях для підвищення добробуту населення країни і виходу з критичної ситуації, в якій ми опинилися.

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні зарубіжного досвіду формування концепції антикризового управління для України з урахуванням трансформаційних змін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей. URL: <https://cas2.umkc.edu/economics/people/facultypages/kregel/courses/econ645/winter2011/generaltheory.pdf> (дата звернення: 29.03.2019).
2. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. Москва : Прогресс, 1982. 285 с.

3. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики. Москва : Экономика, 1989. С. 55–64.

4. Туган-Барановский М.И. Периодические промышленные кризисы. Москва : Избранное, 1997. С. 315–326.

5. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 816 с.

6. Маркс К., Энгельс Ф. Про основні тенденції розвитку капіталістичного суспільства змін в його соціальних структурах та прогресивні сторони нового способу виробництва. Київ : Політвидав, 1986. Т. 3. 425 с.

7. Krugman P. End this depression now! New York and London : W.W. Norton, 2012. 259 p.

8. Андрійчук В.Г. Дихотомність реанімаційно-поступального динамізму світового господарства й диспозиція України у системі міжнародних економічних відносин. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. № 3. С. 5–18.

9. Кремень О.І. Відкритість економіки та напрями її оцінки. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_31/Zmist/1PDF (дата звернення: 28.03.2019).

10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.03.2019).

11. Eurostat : веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/> (дата звернення: 28.03.2019).

REFERENCES:

1. Keynes J. Zahalna teoriya zaynyatosti, protsenta i hroshey [General Theory of Employment, Interest and Money]. Available at: <https://cas2.umkc.edu/economics/people/facultypages/kregel/courses/econ645/winter2011/generaltheory.pdf> (accessed: 29 March 2019).
2. Schumpeter J.A. (2008) Teoriya ekonomicheskoho razvitiya [The Theory of Economic Development]. Moscow : Progress (in Russian)
3. Kondratyev N.D. (1989) Problemy ekonomicheskoy dinamiki [Problems of Economic Dynamics]. Moscow : Economics (in Russian).
4. Tugan-Baranovskyy M.I. (1997) Periodicheskie promishlennye krizi [Periodic Industrial Crises]. Moscow : Selected Works, 315-316 pp. (in Russian).
5. Lukyanenko D.G. (2006) Upravlinnya mizhnarodnoyu konkurentospromozhnistyu v umovakh hlobalizatsiyi ekonomichnoho rozvityku [Management of International Competitiveness in Conditions of Globalization of Economic Development]. Kyiv: KNEU, 816 p. (in Ukrainian).
6. Marx K., Engels F. (1986) Pro osnovni tendentsiyi rozviku kapitalistychnoho suspilstva zmin v yoho sotsialnykh strukturakh ta prohresyvni storony novoho sposobu vyrobnytstva [Major Trends in the Development of Capitalist Society, Changes in Its Social Structures and Progressive Aspects of New Method of Manufacture]. Kyiv: Polityvdav, Vol.3. 425 p. (in Ukrainian).
7. Krugman P. (2012) "End this depression now!" New York and London: «W.W. Norton», 259 p.
8. Andriyчук V.G. (2013) Dykhotomnist reanimatsiyno-postupalnoho dynamizmu svitovoho hospodarstva

y dyspozytsiya Ukrainy v systemi mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosin. [Dichotomy of Crisis Therapy/ Advancing Dynamism of World Economy and Disposition of Ukraine in the System of International Economic Relations]. Foreign trade: economics, finance, law. vol. 3, 5-18 pp.

9. Kremin O.I. Vidkrytist ekonomiky ta napryamy yiyi otsinky [Economics Openness and Directions of

Its Assessment]. Available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2009_31/Zmist/1PDF (accessed: 28 March 2019).

10. Official site of the Stat Statistics Service of Ukraine. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed: 28 March 2019).

11. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/> (accessed: 28 March 2019).

Pidgirna Valentyna

Candidate of Economic Sciences,
Assistant Lecturer at Department of Economic Geography
and Environmental Management
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Chubrey Oleksandra

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economic Geography
and Environmental Management
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

REFORMATION OF UKRAINIAN ECONOMICS IN CONDITIONS OF CRISIS

The purpose of the article. The world practice proves that the purely pragmatic approach to economic development would provide for insignificant rates of growth but will not solve fundamental problems of the society, and would inevitably result in shocks, growth of extremism, crises and social woes. The world crisis of 2007 that hurt financial systems of the majority of states could not but hook Ukraine, too. No universal “recipe” of managing the fallout has been found in the works by honorable economists of the past, nor was it presented by modern scientists and practitioners. This is why, guided by postulates of leading economists of different schools and epochs, we see the *timeliness* of the present study in the effort of interpretation of the basic components of our reforms to help the economics of this country overcome the fallout from the crisis.

Methodology. The present study *aims at* answering the question of how the role of state regulation should be changed in conditions of system-wide structural financial-economic crisis, and, consequently, how the economic model of Ukraine can be developed on the basis of major postulates of leading economists.

Results. According to encyclopedia, crisis “is a hard and acute state of the country’s economics characterized by decrease in production, disorder in money and credit relations, inflation, bankruptcy of industrial, trading and other companies, and banking system, rise of unemployment, and sharp reduction of living standards in major categories of population”. The crisis is still deeper when covers fundamental spheres of world economy, and the decrease in production and the rise of unemployment are accompanied by the deficit of exchange, energy and raw materials.

The necessity of support and development of a system of efficient employment as an instrument of macro-economic policy and the major component of the state’s regulation strategy were substantiated in the works by J.M. Keynes, P. Krugman, F. Roosevelt, and R. Reagan. The practice proves that unemployment would not only affect economics and tighten its growth, but demoralize people. V. Geyuets and A. Grytsenko are of the same opinion pointing out that the problem of unemployment is unfortunately paid no sufficient attention in Ukraine.

Practical implications. In the context of administrative reform, the state should elaborate it and suggest to its citizens, and, in the first turn, its economic subjects, those property rights, authority functions, infrastructure, tax laws that would encourage people to initiate new ideas and transform them into beneficial business models on a practical level. And this is only a logical way to raise the population’s of the country wellbeing and find the way out of our critical situation.

And the systemic and consistent corruption therapy is the first and the topmost thing to be started with in Ukraine.

Value/originality. The program of the state and business’ top-priority measures to help overcome the fallout of the social-economic crisis in Ukraine should include as follows: 1) Investment stability. 2) Strengthening of national currency. 3) Stabilization of foreign balance. 4) Reduction of debt obligations. 5) Social improvement.